

Тетяна Довгодько

канд. пед. наук, доцент, м. Київ

Микола Зелінський

канд. філос. наук, доцент, м. Київ

НОВІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ СУЧАСНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Реформа вищої освіти відповідно до вимог Болонського процесу пов'язана з переходом від системи навчання до системи поглибленої освіти студентів ВНЗ (з врахуванням необхідності розширення освітянських послуг вітчизняних вишів у підготовці студентів із зарубіжних країн). У цьому контексті пріоритетом вищої освіти є формування творчої особистості майбутнього фахівця, здатного до саморозвитку, інновацій і самоосвіти. Це означає, що самостійна робота студентів (СРС) сучасного вишу є необхідною умовою отримання якісної, повноцінної освіти. Збільшення питомої ваги СРС у загальному обсязі годин, що відведені навчальним планом на вивчення дисципліни, вимагає від викладача оперативного вирішення комплексу проблем щодо ефективної її організації, зокрема збереження рівномірного навчального навантаження студента. При обмеженому тижневому навантаженні студентів планування самостійної роботи є досить складною проблемою, яка потребує кропіткої попередньої роботи кожного викладача, кафедри, деканату, навчального відділу. Педагогічними дослідженнями доведено, що збільшення частки СРС позитивно впливає на якість навчання, інтенсивність інтелектуального розвитку особистості. Найбільш стійкими є знання, які студенти здобувають самостійною працею.

В організації СРС, як свідчить наш досвід, викладачі найчастіше стикаються зі труднощами, які не мають безпосереднього відношення до навчальної діяльності, але суттєво впливають на неї. До них можна віднести, по-перше, відсутність досвіду самостійності студентів, невміння розподіляти свій час, складати план найголовніших справ; по-друге, відсутність у них вольових зусиль. За даної ситуації викладач має розкрити смисл навчальної діяльності, спробувати розбудити у вихованців (особливо у іноземних

студентів) інтерес до знань, творчості, контролюючи кожне їх самостійне завдання. Контроль виконує дві функції: керуючу і стимулюючу. Перша функція полягає у виправленні помилок навчальної діяльності. Стимулююча функція полягає в тому, що очікування контролю – це спонукання до діяльності.

Виділяють два види контролю: «за процесом» і «за результатом». У першому випадку діяльність студента порівнюється з деяким еталоном, яким можна охопити найбільш рутинні форми самостійної роботи, але не індивідуальні особливості студента, динаміку мотивів, цілей і т.д. Контроль «за результатом» передбачає свободу у процесі діяльності, а предметом контролю при цьому є результат (ступінь правильності, трудомісткість, обсяг). Цей вид контролю має наступні недоліки: 1) немає можливості виправити результат; 2) не вказується, де відбувся «збій». Адже навіть правильний результат (але отриманий занадто довгим шляхом) має бути скоригованим. У контролі «за результатом» цього нема. Оптимальним для СРС є рефлексивний контроль, який здійснюється у формі обміну думками між студентом і викладачем у рівноправному діалозі. Означений контроль фактично поєднує контроль «за процесом» і контроль «за результатом», сприяючи тому, що у самому процесі діяльності у студента з'являється можливість акцентувати свою увагу на способах діяльності. Згодом увага до способів діяльності, підтримувана очікуванням контролю-діалогу, призводить до самоконтролю за своєю діяльністю. А це – найвища форма контролю.

Таким чином, ефективна організація СРС може бути здійснена лише на продуманій дидактичній основі. Викладачу важливо знати про різноманітні види СРС, які можна класифікувати за різними ознаками і критеріями: за дидактичними цілями; за характером навчальної діяльності; за змістом; за ступенем самостійності тощо. Активні зусилля викладачів щодо пошуку інноваційної моделі організації СРС створюють необхідні умови для формування особистості, яка не тільки усвідомлює необхідність самостійної інтелектуальної праці, а й має певні навички її організації.